

ԱՍԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԲ ՀՕՐ ԾՆՆԴԵԱՆ ՊԱՏԳԱՄԸ

ԲԵԹՂԵՀԵՄԻ ՍՈՒՐԲ ԱՅՐԷՆ

ԺՈՂՈՎՈՐԴ ՀԱՅՈՑ ՈՐ Ի ՍՓԻՒՌՍ ԱՇԽԱՐՀԻ

Ծննդեան այս հրաշապատում գիշերուան մէջ, նորէն կը հնչեն հրե-
սակներու բերնով մարդկութեան տուած երկնային պատգամն ու աւետիսը՝
«յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հանութիւն»:

Յիսուս Աստուծոյ խօսքն էր, որ երկինքէն երկիր կ'իջնէր, որպէսզի
մարդիկ կարենային լսել իր ձայնը եւ տեսնել իր դէմքը, երկնքի լոյսերով ո-
ղորուն: Խորհրդաւոր գիշերուան մը մէջ, երկնքի դուռները կը բացուէին,
նման Աստուծոյ շքանշան, եւ կը ծնէր Սուրբ Բանը, որ մանկան մը մարմինը
առած՝ պիտի ֆառաւ լոյսի պէս մաքուր կոյսի մը կուրծքին՝ որ ընտելաւ
տաղաւառն էր Միածնին:

Այս մեծ իրողութիւնը չէր կրնար իրագործուիլ ո՛չ բնական օրէնքով,
ոչ ալ ազատ կամքով մարդուն, այլ միայն ամենազօր փափաքովը Նախա-

Անցեալի ողբերգութիւնների անաչառ դասաստանը, պատմութեան
սխալ դէպքերի նմաւորութեան բացայայտումը, արդարութեան ձայնի բարձր
ու ազատ լսելու, անա՛ւ ամուր հիմքերը մի նոր աշխարհի կառուցման,
ուր անխօս բոլոր ազգերի զաւակները պիտի հասնեն այն վերահար գիտակ-
ցութեան, թէ զաւակներն են միեւնոյն Աստուծուն, թէ քաղաքացիներն են
միեւնոյն մարդկային աշխարհի, միեւնոյն երկնակամարի տակ եւ որ բոլորը
ունեն միեւնոյն նախազգիւր: Մարդու նախազգիւր, ազգութիւնների նախա-
զգիւր, աշխարհի նախազգիւր, յետ այսու մանաւանդ, կազմում են մէկ
միաձոյլ իրողութիւն, մէկ հրամայական, մէկ ակոյտայ: Այդ գիտակցութեամբ
միայն, այս աշխարհի մարդիկ պիտի կարողանան միասեղ աղօթել ասելով՝
«Հայր մեր որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն Բո, եկեսցէ արքայութիւն Բո,
եղիցին կամ Բո որպէս յերկինս եւ յերկրի»: Այն ժամանակ միայն երկրի
վրայ պիտի լինի «խաղաղութիւն եւ հանութիւն ի մարդիկ», այն ժամանակ
միայն մարդիկ, որպէս խաղաղարարներ, արժանի պիտի լինեն կոչուելու
«որդիք Աստուծոյ»:

Եղբայրացած ազգութիւնների մեծ ընտանիքում, թող ազատ ու կեն-
սախինք անեն եւ զարգանան մեր վերածնունդ ժողովուրդն ու մեր շին-
քները, յարատեւ կառուցման ու ծաղկումի ուղիով, միշտ երգ ու լոյսով,
խաղաղ, եղանակ:

Այնպէս չափոյ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնից, Սուրբ Ծննդեան մեծ
աւետիսով, ողջոյն եւ օրհնութիւն համայն մեր առաքելական Եկեղեցուն եւ
հաւատացեալ ժողովրդեան:

Շնորհաւոր Նոր Տարի: «Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ»: Ամէն:

6 Յունուար 1985

խնամողին: Աստուած կ'ընտրէ մահուր եւ կուտական էութիւն մը, անոր մէջէն ծնունդ տալու Կենդանի Բանին՝ Ինքզինքին: Ուրեմն ո՞վ է մեր Աստուածը, որ այսօր կը ծնի վերստին, շփելու իր երկնային կրակը մեր կալին՝ պղծութեան գունաս մեր խորհուրդներուն պարզեւելու ստեղծութիւն սուրբ հրաւեր:

Մենք չենք կրնար սահմանել Գերագոյնը, առանց սահմանելու մարդը իբրեւ պատկերը Գերագոյնին: Եթէ մարդը պատկերն է անհետանելիին, ուրեմն մարդկային պրիսմակէն պէտք է նայինք Գերագոյնին, Անոր էութեան շնորհներով եւ զգացումով փալելու Իմէ Իրեն: Ողբերգութիւնը կը սկսի երբ Աստուած կը մեռնի մեր մէջ եւ մարդը կը վերածուի խեղճանքի՝ բայց ոչ արժէքի, եւ կը դառնայ կեր մահուան:

Մենք այսօր կ'ապրինք շատ դժուար ժամանակի մը մէջ, ուր կործանարար սպառնալիքները չարիքին տակաւ կը բազմանան: Խորունկ անհամաձայնութիւններ եւ անհասկացողութիւններ իրենց բեմը կը յարգարեն ամէն օր, մին ի հենուկա միւսին: Տեսում անարգարութիւններ կան, որոնք անբուժելի կը մնան, որովհետեւ գալիք այդ արգարութիւնները հօգրներու արգելիչ ձեռքերուն մէջն են: Ի վերջոյ, պէտք չէ մոռնալ թէ փաղափակնութիւնը ըստուծը մտղ մըն է, ժամանակի թելերով շարժող: Մեծ կտորներ կը մնան մադին մէջ, փոքրերը վար կը թափին: Հոս է անա փոքր ժողովուրդներու ողբերգութիւնը:

Կարեւոր է նախ արմատախիլ ընել պատճառները այս պայմարին, որ անկարելի կ'ընէ խաղաղութիւնը ոչ միայն ժողովուրդներու մէջ, բայց մասնաւոր հոգիներու խորը: Զի բաւեր ողբալ կացութիւնը, պէտք է զինուիլ չարի ուժերուն դէմ: Ուրովհետեւ չարիքի այս պատճառները կու գան հաւե այն գաղափարաբանութիւններէն, որոնք կը տրամադրեն մեր ժամանակին, արտայայտելով մեր փաղափական, ճշմտական եւ ընկերային դրութիւններն ու հասկացողութիւնները:

Կեանքի հրամայականները փոխուած են, քրիստոնէական ոգին եւ դասական մշակոյթը դարերուն՝ որ կը պատմունանէր այդ ոգին, այսօր գեղեցիկ վերջամասնութիւններ կը թուին ըլլալ: Դրամը արծեշափն է դարձեր կեանքին, ամէն ինչ առիւմնող եւ դիմագեղծող խորհրդաւոր ուժը: Կ'ապրինք անկման մէջ եղող աշխարհի մը մէջ, փեռնկտուած՝ անբուժելի հակասութիւններով: Այս վիճակը ակներեւ է ոչ միայն մեր բարեւոյն մէջ, այլ նաեւ մեր դարու գրական, ընկերային եւ փաղափական կեանքի երեսներուն վրայ: Զկայ հոգեկան ապահովութիւն, մարդը կ'ապրի ոնիրի եւ ստուերներու աշխարհը: Մարդկութիւնը իբրեւ բարոյական հասկացողութիւն հոգեվարէ մը կ'անցնի, նման անոր՝ զոր ունեցաւ հին աշխարհի վախճանին, երբ քրիստոնէութիւնը այդ կործանումին կը բերէր կարելի փրկութիւնը, շրջելով արժէքներու տախտակը, եւ նկարէն դուրս փալելով անգնդասող ոգեղէնը մարդուն:

Այսօր պատկերը աշխարհին աւելի մեծ չափերու վրայ կը կրկնէ այդ ողբերգութիւնը: Օրերը որ մերն են, լեցուն են աղմուկով եւ անձկութեամբ: Նոր դիմագեղծող ուժեր կը միջամտեն մեր կեանքին, փոխելով անհաս զանգուածի եւ միտքի՝ մեկնայի: Ճշմտական գործօնները հարիւրամեակէ մը ի վեր կը բաժնեն մարդուն հոգեկանը իր միւս մասէն: Եւ տակաւին տրամա-

պետման բնագոյն ու եսապատկանը ազգերու, անասնական անդրաշնչաբանութեան կ'առաջնորդեն մարդը իր բնական մարդուն դէմ, այսպէս անհատական նկատարար հազմելու չափ: Քրիստոնէական մարդկայնականութիւնը, մարդերը համեմատելու օրինակով զգացումն ունի զանգեղու, փոխարինուած է ցեղային անջատողականութեան, վերջնականացման մը մէջ մէկ կողմէն անասնական բնագոյնը եւ միւս կողմէն առաջնորդելով զմեզ կոտորելու պատշաճութեան, ցեղ յղացման ներքին: Հոգին ստորագրուած է արեան, ձիւի եւ գոյնի մասնայատկութիւններուն: Պատշաճութեան յաճախման պատշաճութեան միւս ալ հոգեկան այս խորունկ աշխարհում է, առիթի անգոյթ բառով մը՝ աշխարհում: Նոր աշխարհը, որ ի վիճակի է, տարբեր արժեքներու կրնայի. մարդէն ու համարներէն առիթի կը զննուի ուժը, ցեղը, մեքենան, զանգուածը: Արդարութիւնը տարբերուած է ուժէն, մարդը՝ մեքենայէն: Ահա պատկերը ժամանակին եւ զգայութիւնը մարդուն գրեթէ ամբողջական գերութեան: Մեղմիկ համար նիւթին, ուժին նկատման մեր հոգիներէն՝ ինչպէս նաեւ մեր ուսերէն, մենք պէտք ունենանք մեր օրերու համայնականներէն տարբեր ուժերու, մարդուն աղարտած դիմագիծը վերականգնող սնունդիցներու:

Քրիստոնէական բարոյականը *սիստեմ* մը չէ եւ չէ եղած բնաւ, այլ կեանքի յայտն մը, աղբիւր մը, որ բնաւ չի դադարի հոսելէ, եւ որ ամենէն առաջ հասած է նախ իր Հիմնադրէն: Քրիստոնէական բարոյականին գիտք տալ առիթներ է ընդունած իր մէջ անհոգեւ ժամանակի ընթացքին, բայց իր էութիւնը կը մնայ հարազատ, բնական ու մարդկային, որուն հայեցիին մէջ պիտի ցոյց տեսնուի պատկեր, կանչելու մարդը իր նմանութեան:

Էջուրն եւ կատարեալ կեանք մը կրնայ բխիլ միայն կատարեալ ունայնէ մը: Տարօրինակ բոլոր չորսի այս համարազանցութիւնը, վառարանի գիւղերէն կը ծնին աստղերը, լուսնիներէ՝ երգը եւ գեղեցկութենէ՝ կեանքը:

Այսօր, խօսքի ամենագործ ապագան, որով պիտի ներկեն իրենց անգլաժամանակները, ուրիշներու հոգին, ինչպէս, կեանքէն իրենց յա իսկական ծառայը պիտի օրինադրեն մորթելու, կողոպտելու, եղբնական, առաքալային բարեկեցութեան, ախտաւորութեան պիտի պատմուին յանուն բարձրագոյն, նորոգ բարոյականներու, յանուն արդարութեան, ժողովուրդներու իրաւունքին, տարբեր ազգերու գիտուն արձակելով անհամար տարբեր մասնական թոշուններուն, խումբերէ՝ ընդերկրեայ վիճակներու բերնէն, եւ այս բոլորը՝ խաղաղ անգլաժամանակներու եւ անուր վայրագութեամբ:

Անոնք չեն նախնաւ ճշտելու հետեւ ծածկուած անհուն ծովը խորհուրդին, որ Աստուծոյ սիրտը կը բարձրի մէկ եւ միւս զարկին մէջէն, հասնելու համար անբաւական: Մարդեր՝ որով առնուազն գուշակէին տարբերութեան անհոգեւորութեան մէջէն ցոյցաւոր ցոյցումները, աստուծոյն կարգադրութեանց այնքան անհոգեւորութեան՝ պահելու համար զփութալ հաւատարմութիւնը աշխարհի հրաշքին վրայ: «Յնձոն քիւն աշխարհի ծնալ», կ'ըսէ մեր եկեղեցւոյ ամենէն զեղեցիկ աղօթքը այս գիւղեր մարմնացեալ բանին համար:

Այդ բանը կը ծնի ոչ թէ, ինչպէս վարժուած ենք ըսել, մեր մեղքերու քաղաքները համար, այլ որպէսզի ցնծայ մեր աշխարհը: Այսինքն բանի մը

համար, որ երազն է մեր ամբողջ էություն, կարօքը, պապակը մարդկության, այն փողոց բանը, որ արեւու կաթիլէն մինչեւ երջանկության տոփը կ'երկարաձգուի եւ որ Հայ Եկեղեցւոյ մեծ աղօթողի շրջանում կը վերածուի տրտալի մղձաւակի մը, պաղատելով որ փարասին մէջն ու մառախուղը, չհանձն չարիքն ու յուսահատութիւնը, տարագրուին տաքնապն ու տխրութիւնը մարդոց սիրտերէն եւ վերսին տաքագանգէ մեծ գիւղերը լեցնող հրեշտակներու աւետարտը ձայնը. «յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հանութիւն»:

Նաղաղարարներ սիրով կը սանին պայքարը չարին դէմ: Որոնք գիտեն փանդել պատճառները խռովութեան, որոնց հոգին վեր է պայքարէն եւ գիտէ վերածել ժայռերը պարտէզներու եւ կոհակներ՝ խաղաղ ջուրերու: Նաղաղութեան կարօքը ճիշդ է եղած դարերով տառապող մարդկության, կեանքի մութ, հեռագին եւ արիւնոտ ծփանկներուն դիմաց: Այս ճիշդ այսօր աւելի քան շատ քիչ է բարձրացած է, կեանքի անհամաչափ եւ տրտման գնացքին համընթաց եւ դարձեւ է սուր եւ ցաւագին աղաղակ մը՝ միլիոններու հոգիէն բարձրացող:

Ձեռք կրնար հուսալ մեր օրերու կեղծ մարգարէներուն, որոնք խաղաղութիւն եւ երջանկութիւն կը խոստանան աշխարհին, եւ անիրական երազներով կ'օրօրեն խելակորոյս ամբոյնները: Գիտենք թէ մեր օրերու այս անհամեմատ ուղեգրութիւնը իրական է եւ նոր օրերու խաղաղարարները ի զուր խժալուր ժխտով խափանել կը փորձեն աշխարհի տառապանքին ձայնը հնարամիտ բայց անօգուտ խոստումներով: Ի զուր փաղափագէտներ, ճշտագէտներ եւ բարոյագէտներ կը բազմապատկեն իրենց խորհրդակցութիւնները եւ դարմաններ կ'առաջարկեն, մահաւերձ հիւանդին տառապանքները երկարաձգելու համար միայն:

Ժողովուրդ Հայոց, դուն դարերով, բայց մանաւանդ այսօր, խաղաղութեան ծաւառն ու իդան եւ ունեցիր եւ ունիս, ազատութեան տենչանքին չափ բուռն եւ երկնքին չափ խորունկ, վստակ կը հուսասաւ թէ սիրոյ եւ խաղաղութեան աշխարհի մէջ միայն կարելի է իրագործել մարդուն երջանկութիւնը:

Դուք, զաւակներ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ի սփիւռս աշխարհի, որ կը հաւատաք Աստուծոյ Որդիի մարմնով երեւնալուն, մեզի հետ միասին այս գիւղեր ձեր երկիրը ձեր էություն խորտէն անգամ մը եւս աղերսեցէք սիրոյ եւ խաղաղութեան Իսրայէլին, որ այս գիւղեր վերսին կը ծնի մեր հոգիներուն մէջ, որ խաղաղութիւնը լոկ երազ մը չմնայ բարձունքներու մէջ օրօրուող, այլ գայ խորակելու արեան ալիքները եւ անուշեղու կեանքի մտայլը:

19 Յունուար 1985